

FÖR LANTBRUKARE:

Checklista inför tillsynsbesök

Frågor inför tillsynsbesök

Uppgifter om verksamheten

Inriktning på verksamhet	
☐ Mjölkgård ☐ Köttdjur (nöt) ☐ Svin ☐ Fjäderfä ☐ Växtodling	
Annat:	
Antal djurenheter ¹	
Areal åkermark	Egen och arrenderad areal (totalt)
Certifiering (t.ex. KRAV, Svenskt Sigill etc.)	Övrigt (t. ex. med i Greppa Näringen)

Syftet med den här checklistan är att underlätta tillsynsbesöket och att du ska känna dig väl förberedd inför besöket. Checklistan består av två typer av frågor.

1. Frågor som utgår ifrån lagkrav enligt Jordbruksverkets föreskrift om växtnäring. Dessa frågor är markerade med denna symbol (◊).
2. Frågor som utgår ifrån Miljöbalkens kapitel om Tillsyn och verksamhetsutövarens kontroll. Dessa frågor är markerade med denna symbol (⊙).

Lagkraven enligt Jordbruksverkets föreskrift om växtnäring uppfylls genom olika former av dokumentation, vilket är beskrivet i checklistan. Lagkraven enligt Miljöbalkens kapitel om Tillsyn och verksamhetsutövarens kontroll uppfylls genom att du som lantbrukare skaffar dig kunskap om riskerna för näringsläckage vid gödsellagring och gödselspridning samt att du gör vad du kan för att motverka näringsläckage.

Vid själva tillsynsbesöket ska inspektören göra en bedömning om du har nödvändiga kunskaper om din gödsellagring och gödselanvändning. Dessutom ska inspektören bedöma om du är medveten om riskerna för näringsläckage och om du arbetar för att minimera riskerna för näringsläckage. Som lantbrukare behöver du därför beskriva för inspektören hur du skaffar dig kunskaper och hur du arbetar för att minska riskerna för näringsläckage. Ett exempel är att berätta om du har tagit del av miljörådgivning inom Greppa Näringen eller annan miljörådgivning.

I vissa fall gäller frågorna något som bara är ett lagkrav inom så kallade känsliga områden enligt nitratdirektivet. Om du är osäker på ifall du befinner dig inom ett känsligt område så kontakta kommunen.

¹ Se bilaga 2 i slutet av detta dokument för hur du beräknar djurenheter

Lagring av gödsel

Detta vill vi få reda på:

Känner du till vad kravet på lagringskapacitet innebär?
Räcker lagringsutrymmet enligt lagstadgade krav?
Räcker lagringsutrymmet så att gödselspridningen kan planeras till lämpliga tillfällen?
Hur försäkrar du dig om att du kan svara "ja" på föregående frågor?

Detta vill vi uppnå:

Att du som lantbrukare har tillräcklig lagringskapacitet för din djurhållning och produktion för att inte bli tvungen att sprida gödsel vid olämpliga tillfällen.
Förståelse för varför det finns krav på lagringskapacitet.

1. Hur många djur har du på årsbasis?

- Djurslag
- Åldersfördelning
- Gödselslag (fastgödsel, flytgödsel, etc)

Anteckning

Kommentar:

Denna fråga hänger ihop med nästa fråga. Antal djur, gödselslag m.m. behövs för att du ska kunna redogöra för dina djurs gödselmängder.

2. Hur stor volym gödsel får du att lagra per månad? (Känsligt område)

Utgå från:

- Djurens träck och urin
- Strömedel
- Vattentillsats (disk- och regnvatten)
- Eventuella lagringsförluster

Anteckning

Kommentar:

Se bifogad tabell i bilaga 1 för en enklare beräkning.

I tabellen har vi utöver mängder för djurens träck och urin även tagit hänsyn till strömedel, regnvatten samt lagringsförluster. Observera att värdena i tabellen är schablonvärden och kanske inte överensstämmer med den gödselproduktion som blir på ditt företag.

2.1 Räcker lagringsutrymmena till enligt lagkrav för denna volym? (Känsligt område)

ja nej

Kommentar:

Användning av schablonvärdena är ett sätt att beräkna vilken volym gödsel som behöver lagras. Du som lantbrukare behöver inte använda schablonvärdena, men måste då göra en annan egen beräkning av vilken volym som du behöver kunna lagerhålla.

2.2 Finns dokumentation om hur volymen beräknats? (Känsligt område)

ja nej

3. Hur planerar du för att klara lagringskapaciteten under vinterhalvåret?

Anteckning

Kommentar:

Planeringen av gödselspridning är en viktig del för att kunna klara av att lagra gödseln under vinterhalvåret. För att förhindra att lagringsutrymmena blir överfulla innan det är tillåtet eller möjligt att sprida på våren behövs planering, så att gödselbehållarna är tillräckligt tomma inför vintern samtidigt som man följer spridningsbestämmelser under hösten och utnyttjar växtnäringen i gödseln så effektivt som möjligt.

Syftet med frågan och hjälpfrågorna är att lyfta fram hur viktig planeringen är och skapa grunden för en diskussion med miljöinspektören.

Exempel på hjälpfrågor

- Hur är fördelningen mellan vår och höstspredning? Vilka volymer sprids på våren respektive hösten?
- Om djuren betar; hur lång betesperiod brukar djuren ha?
- Om djuren betar; hur stor påverkan har betesperioden på gödselvolymen du lagrar?

4. Vilka risker ser du med din lagring när det gäller näringsläckage? ☉

- Hur motverkar du dessa risker?
- Hur dokumenterar du detta?

Anteckning

Kommentar:

Lagringskapaciteten och risker för näringsläckage hänger ihop på två sätt.

1. Punktutsläpp om gödselutrymmet blir överfullt och det rinner över.
2. För liten kapacitet riskerar att "tvinga fram" spridning vid olämpliga tidpunkter, t.ex. sena höstspidningar och tidig vårvinterspidning.

Grundnivån för riskbedömningen är att du kan identifiera risker som finns för näringsläckage från din lagringsplats.

Verksamheter med mer än 100 djurenheter har ett krav på sig enligt förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll, att undersöka och bedöma risker (5-6 § SFS 1998:901 för verksamheter med mer än 100 djurenheter.)

Spridning av gödsel

<p>Detta vill vi få reda på:</p> <p>Används gödseln efter ett avvägt näringsbehov av kväve till grödan? Används gödseln så att fosfortillförseln är rimlig med behovet?</p>	<p>Detta vill vi uppnå:</p> <p>Att växtnäringen i gödseln utnyttjas på ett så optimalt sätt som möjligt genom att sprida behovsanpassade givor under tidpunkter då växtligheten kan ta till vara på näringen. Minskat växtnäringsläckage på grund av för stora gödselgivor.</p>
--	--

När du svarar på frågor om gödselspridning:
Utgå från det största fältet där du spridit stallgödsel!

1. Har du dokumenterat kvävebehovet till grödan? (känsligt område)

Växtodlingsplan	Annan dokumentation
Framgår det av planen hur gödselgivorna är beräknade?	Hur beräknar du gödselbehovet?
	Hur dokumenterar du detta?

Kommentar:

Växtodlingsplan eller gödslingsplan är inte något lagkrav, men någon form av dokumentation ska finnas."

1.1 Har du gjort justeringar vid beräkning av kvävebehovet (känsligt område)

Utifrån:

- Långtidseffekt av stallgödsel
- Förfruktseffekt från föregående gröda
- Mulljord
- Planerad tillförsel av kväve från stallgödsel eller andra organiska gödselmedel

Anteckning

Kommentar:

Ibland kanske det inte är aktuellt att göra en justering utifrån någon av de ovanstående punkterna. Det kan vara t.ex. om stallgödsel inte sprids regelbundet eller inte har spridits de senaste åren. Då är det inte relevant att räkna med långtidseffekt av stallgödsel.

Har du ingen mulljord (dvs. >40% organiskt material) krävs ingen justering av eventuell kväveeffekt. Observera att du ska kunna motivera varför hänsyn inte tagits till någon av de olika faktorerna. Motiven ska framgå av dokumentationen.

1.2 Har du beräknat en förväntad skörd? (känsligt område)

ja nej

Hur kom du fram till detta?

- Erfarenhet av invägda skördar
- Normskördar (utifrån jordbruksstatistik)
- Normskördar från regional försöksverksamhet
- Från rådgivare
- Uppskattning

Anteckning

Kommentar:

Flera svar kan vara aktuella. Vissa grödor kanske odlas för sällan för att du ska få tillräckligt underlag för egen erfarenhet.

2. Vilka risker ser du med din gödselspridning när det gäller den mängd du sprider?

Anteckning

Kommentar:

Exempel på risker är att du inte får den förväntade skörden på grund av utvintring och att du därmed kanske redan har tillfört onödigt stora mängder gödsel, eller att gödselspridaren inte sprider rätt mängder etc. Syftet med frågan är att öka riskmedvetandet inför gödselspridning.

Risker för ytavrinning

<p>Detta vill vi få reda på: Har du reflekterat över risker för ytavrinning på dina marker? Gör du något aktivt för att förhindra ytavrinning?</p>	<p>Detta vill vi uppnå: Öka medvetenheten om risker för ytavrinning och hur du motverkar detta. Minska näringsläckage till följd av ytavrinning från din åkermark.</p>
---	---

1. Finns det områden på dina marker där större mängder vatten blir stående eller där du får rinnande vatten under höst eller vår? ☹	
Ja	Nej
Hur motverkar du erosion på dessa marker?	
<p>Kommentar: Ytavrinning kan förekomma så snart det finns en höjdskillnad. Om ytavrinningen leder till att jordpartiklar följer med vatten ut i vattendrag, t.ex. öppna diken, så leder detta till förhållandevis stora näringsförluster. Bevuxen mark är det bästa sättet att motverka erosion.</p>	

2. Om du sprider stallgödsel eller andra organiska gödselmedel mellan december – februari, brukar du ned gödseln inom 12 timmar? ⚠ (känsligt område)
☐ ja ☐ nej
<p>Kommentar: Detta gäller för dig som är utanför känsligt område. I känsligt område är det inte tillåtet att sprida gödselmedel under december-februari. Nedbrukningskravet under denna period är främst till för att förhindra näringsläckage via ytavrinning.</p>

Bilaga 1 Schablonvärden för gödselproduktion

Djurslag eller beräkningseenhet	Antal djur	Fastgödsel	Urin + gödselvatten	Flytgödsel	Djupströgödsel	Σ m3 per månad	Gödselslag
		m3 per månad					
Mjölkkö, 6 000 kg mjölk/år		1,13	0,81	2,08	-		
Mjölkkö, 8 000 kg mjölk/år		1,18	0,84	2,17	2,5		
Mjölkkö, 10 000 kg mjölk/år		1,2	0,86	2,21	-		
Kviga/stut < 1 år		0,3	0,22	0,5	0,56		
Kviga/stut > 1 år		0,49	0,4	0,86	1		
Gödtjur, 1-12 mån		0,32	0,24	0,55	-		
Vallfodertjur, 1-16 mån		0,42	0,35	0,75	-		
Betestjur, 1-18 mån		0,5	0,42	0,89	-		
Diko, 6 mån stallperiod		0,65	0,37	1,02	-		
Sugga i produktion		0,25	0,5	0,65	0,73		
Suggplats i satellit, 16 v system		0,26	0,55	0,63	-		
Suggplats i suggnav		0,1	0,19	0,27	-		
Slaktsvin, 3,0 omg/år		0,06	0,16	0,22	-		
Värphöns, 100 st		0,32	-	0,8	-		
Unghöns, 100 st, 2,2 omg/år		0,1	-	-	-		
Slaktkycklingar 100 st 7 omg/år		-	-	-	0,12		
Kalkon, 100 st, 2,3 omg/år		-	-	-	0,28		
Häst		-	-	-	0,83		
Får, 6 mån stallperiod		-	-	-	0,13		
	Fastgödsel		Urin+gödselvatten	Flytgödsel	Djupströbbädd		
Total volym att lagerhålla							

Bilaga 2 indelning i djurenheter

En djurenhet motsvarar:

- en mjölkko (som mjölkko räknas även sinko)
- sex kalvar, en månad eller äldre. Med kalv avses ett nötkreatur upp till sex månaders ålder. Kalvar upp till en månads ålder räknas till moderjuret.
- tre övriga nöt, sex månader eller äldre
- tre suggor, inklusive smågrisar upp till 12 veckors ålder. Betäckta gyltor räknas som suggor.
- tio slaktsvin eller avelsgaltar, 12 veckor eller äldre (som slaktsvin räknas även obetäckta gyltor)
- en häst, inklusive föl upp till sex månaders ålder
- tio minkhonor för avel, inklusive valpar upp till åtta månaders ålder och avelshannar
- 100 kaniner
- 100 värphöns, 16 veckor eller äldre. Kycklingmödrar räknas till värphöns
- 200 unghöns upp till 16 veckors ålder
- 200 slaktkycklingar
- 100 kalkoner, gäss eller ankor, inklusive kycklingar och ungar upp till en veckas ålder
- 15 strutsfåglar av arterna struts, emu och nandu, inklusive kycklingar upp till en veckas ålder
- tio får eller getter, sex månader eller äldre
- 40 lamm eller killingar upp till sex månaders ålder

Källa: Bilaga till Förordning (SFS 1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Bilaga 3 Bestämmelser för lagringskapacitet av stallgödsel enligt förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket

Antal djurenheter	Skåne, Halland, Blekinge och Gotland samt Öland och känsliga kustområden		Övriga känsliga områden		Områden utanför känsliga områden	
	Nöt, hästar, får och getter	Annan djurhållning	Nöt, hästar, får och getter	Annan djurhållning	Nöt, hästar, får och getter	Annan djurhållning
fler än 100	8 mån	10 mån	8 mån	10 mån	8 mån	10 mån
fler än 10 upp till 100	8 mån	10 mån	6 mån	10 mån	6 mån	6 mån 10 mån ¹
fler än 2 ² upp till 10	6 mån	6 mån	6 mån	6 mån	inga generella bestämmelser	inga generella bestämmelser

Regler för lagringskapacitet:

1) Gäller från och med den 1 juli 2013

Undantag:

2) Jordbruksföretag med högst 2 djurenheter är undantagna (SJVFS 2004:62)